

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปรัชญาการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการในสหัสวรรษใหม่ ได้มีการกำหนดแนวทางไว้ อย่างชัดเจนที่จะมุ่งจัดการศึกษาในลักษณะการศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education) คือ การจัดการศึกษาให้เด็กทุกคนในระบบการศึกษาเดียวกัน ไม่มีการแบ่งแยกว่าเด็กคนใดเป็นเด็กปกติ เด็กคนใดเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (เบญญา ชลธารันนท์, 2543) แต่สภาพปัจจุบันประเทศไทย จัดการศึกษาให้กับคนพิการในลักษณะการเรียนร่วม (Integrated Education or Mainstreaming) คือ การจัดเตรียมความพร้อมให้กับเด็กพิการจนถึงระดับหนึ่ง แล้วส่งเด็กพิการไปเรียนร่วมในระบบโรงเรียนปกติ (คณะอนุกรรมการคัดเลือกและจำแนกความพิการเพื่อการศึกษา กระทรวง ศึกษาธิการ, 2543) เด็กปัญญาอ่อน ระดับเรียนได้ เป็นเด็กกลุ่มหนึ่งที่มีโอกาสจะได้เข้าสู่ระบบ การเรียนดังกล่าว ซึ่งหมายถึงเด็กกลุ่มนี้จะต้องเข้ามาร่วมสังคมกับเด็กปกติ สิ่งหนึ่งที่ต้องเน้นใน การจัดการศึกษาให้แก่เด็ก คือ การสอนให้เด็กสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ หรือการสอน ให้เด็กมีทักษะในการปรับตัว แต่ทว่าสิ่งนี้ก็กลับเป็นตัวแปรสำคัญในการบ่งชี้ถึงภาวะความเป็น ปัญญาอ่อนนอกเหนือไปจากคะแนนของระดับสติปัญญาต่ำ เพราะการมีทักษะหรือความสามารถ ในการปรับตัวจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตบุคคลปัญญาอ่อนและสามารถพัฒนาได้มากกว่าระดับ สติปัญญา ดังที่ The American Association on Mental Deficiency (AAMD) ได้เน้นถึงความสำคัญ ของทักษะในการปรับตัวเป็นอย่างมาก คือแม้ว่าเด็กจะทำแบบทดสอบวัดระดับสติปัญญาได้ต่ำและ เรียนหนังสือไม่ได้ แต่เมื่ออยู่ที่บ้านสามารถทำงานได้ มีเพื่อนฝูงตามปกติ ก็จะไม่ถือว่าเด็กนั้น ปัญญาอ่อน (Hallahan and Kauffman, 1978)

นอกจากนั้นประมาณ 35 ปีมานี้ เรื่องทักษะในการปรับตัวของบุคคลปัญญาอ่อนทั้งเด็ก และผู้ใหญ่ ได้มีการอภิปราย ศึกษา ค้นคว้ากันกว้างขวางมาก จนดูประหนึ่งว่า มีความสำคัญเหนือ คะแนนจากแบบทดสอบวัดระดับสติปัญญามาตรฐานและระดับของความเป็นปัญญาอ่อน รวมทั้ง ศักยภาพที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ และการทำงานหาเลี้ยงชีพได้ (ศรีเรื่อน แก้วกึ่งवाल, 2543) การสอนให้ มีทักษะในการปรับตัวจึงถูกกำหนดอยู่ในหลักสูตรประถมศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มพิเศษ (กลุ่ม ก.) บนหลักการสำคัญ คือ เป็นการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาอ่อนโดยเฉพาะ มุ่งให้เด็กปัญญาอ่อนนำไป ใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต (เช่น การปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น การช่วยเหลือตนเอง การรักษาความ

ปลอดภัย การทำงานให้เกิดประโยชน์และการหารายได้ในการค้าวิชาชีพ เป็นต้น) และเป็นการศึกษาที่มุ่งจะฟื้นฟูสมรรถภาพด้านสังคม อารมณ์ ร่างกาย ปัญญา เพื่อให้เด็กปัญญาอ่อนสามารถใช้ศักยภาพของตนเองให้เป็นประโยชน์ได้มากที่สุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541) เพราะสิ่งสำคัญสำหรับชีวิตคือการมีชีวิตอยู่ในสังคมและสามารถทำตัวกลมกลืนกับสังคมได้ มีการวิจัยและค้นพบว่า เด็กปัญญาอ่อนมักมีปัญหาด้านพฤติกรรมเชิงสังคม เช่น ไม่สามารถคบกับใครเพื่อเป็นเพื่อนได้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้เห็นได้ชัดเจนตั้งแต่อายุยังน้อย เด็กมักทำอะไรแปลกๆ ซึ่งทำให้ไม่ค่อยมีใครอยากยอมรับเป็นเพื่อน นอกจากนี้ยังพบปัญหาพฤติกรรมเชิงสังคมอีกอย่าง คือ เด็กชอบลักขโมย พูดปด ตลอดจนทำความผิดต่างๆ เนื่องจากการถูกชักจูงง่าย เลียนแบบง่าย มักจะยึดมั่นในตัวบุคคลที่เป็นผู้นำ (Garton, 1969) ถ้าอยู่ในสังคมกับบุคคลอันธพาลก็จะถูกชักจูงไปทางที่ผิด และนำสู่อบายมุขต่างๆ ได้ง่าย เห็นได้จากการศึกษาเยาวชนปัญญาของผู้ต้องขังประเภทเด็ดขาด คดีความผิดประทุษร้ายต่อทรัพย์ ในทัณฑสถานวัยหนุ่มบางเขน พบว่า ผู้ต้องขังฐานความผิดลักทรัพย์ 16.27 % ฐานความผิดปล้นทรัพย์ 6.67 % มี IQ ต่ำกว่า 69 ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของสถานสงเคราะห์บ้านเกร็ดตระการ กรมประชาสงเคราะห์ ที่ศึกษาพบว่า ในปีงบประมาณ 2535 ผู้ที่เข้ารับการสงเคราะห์บ้านเกร็ดตระการที่มีความผิดฐานลักทรัพย์และปล้นทรัพย์ซึ่งเป็นความผิดทางด้านคุณธรรมและถือว่าเป็นความผิดที่ขัดแย้งกับความดีมีคุณธรรมซึ่งทุกคนควรมีเป็นความดีงามของการเป็นมนุษย์ คือ ความซื่อสัตย์สุจริต มี IQ ต่ำกว่า 69 มีจำนวน 11.50 % ในปีงบประมาณ 2536 มีจำนวน 25.13 % และในปีงบประมาณ 2537 มีจำนวน 18.16 % (วัลย์ลิกา สังข์ทองและคณะ, ม.ป.ป.) และจากการสอบถามครูประจำชั้นของเด็กปัญญาอ่อนในกลุ่มที่ผู้วิจัยต้องการทำการศึกษา พบว่าเด็กปัญญาอ่อนกลุ่มนี้มีพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตที่ควรได้รับการแก้ไข คือ การหยิบขโมยของผู้อื่นไปโดยไม่ขออนุญาตหรือขโมยยืมและการพูดโกหก ซึ่งสอดคล้องกับ Jordan (1966) ที่กล่าวว่า ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นทักษะหนึ่งในการเรียนรู้การดำรงชีวิตในสังคมที่เด็กปัญญาอ่อนควรเรียนรู้ จึงมีการกำหนดให้เด็กเรียนวิชาจริยศึกษา เพื่อสร้างเสริมให้เด็กสามารถควบคุม กาย วาจา ใจ อยู่ในขอบเขตที่ดีงาม มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนและปฏิบัติได้จนเป็นนิสัย ซึ่งตรงกับความสนใจของผู้วิจัยที่ต้องการศึกษาผลของโปรแกรมการจัดประสบการณ์ตรงที่มีต่อพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตของเด็กปัญญาอ่อนกลุ่มนี้ อันจะเป็นการสร้างรากฐานให้เด็กเกิดความคุ้นเคยได้รู้จักคุณธรรมซื่อมั่นมากขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อการปรับคนเพื่อเข้าอยู่ร่วมสังคมกับคนปกติต่อไป

ผู้วิจัยจึงจัดทำโปรแกรมการจัดประสบการณ์ตรงขึ้น ด้วยเหตุผลว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงจะช่วยในการพัฒนาจริยธรรมได้ดีกว่าประสบการณ์ทางอ้อม (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2539) ซึ่งตรงกับหลักการเรียนการสอนในหลักสูตรประถมศึกษาสำหรับเด็กกลุ่ม

พิเศษ (กลุ่ม ก.) ที่เน้นการสอนหนักด้านการปฏิบัติจริง โปรแกรมการจัดประสบการณ์ตรงที่จัดขึ้นจึงประกอบด้วย การกำหนดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ แล้วจัดกิจกรรมประกอบด้วยสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อให้เด็กแสดงพฤติกรรมในทางใดทางหนึ่ง แล้วจัดให้มีกระบวนการปรับพฤติกรรมด้วยเทคนิควิธีเฉพาะตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant Conditioning) อันเป็นกลวิธีการสอนพิเศษที่มีความสำคัญและมีผลต่อการพัฒนาความสามารถ เหมาะสมกับลักษณะของเด็กปัญญาอ่อน ระดับเรียนได้ (Hallahan and Kauffman, 1978) ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น (ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 10, 2542) ชึ่งนัดดา หิรัญรัมย์ (2534) ได้เสนอว่าลักษณะของกิจกรรมต้องอยู่บนพื้นฐานของความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กปัญญาอ่อน ดังต่อไปนี้

1. เด็กจะมีช่วงความสนใจสั้น การจัดกิจกรรมจึงไม่ควรเกิน 20-30 นาที ควรแทรกความรู้ด้วยกิจกรรมการเล่น
2. เด็กจะลืมนง่าย มีปัญหาด้านความจำ แต่ก็มีความสามารถใช้จินตภาพในการจำได้ (การจำโดยภาพ) (เคนเน็ธ ฮิกบีย์, วิทวิท เรียบเรียง, 2532) การจัดกิจกรรมจึงต้องมีการทำซ้ำๆ หลายๆ ครั้ง ไม่เกี่ยวข้อง ฐูให้จำ แต่ใช้วิธีให้รางวัล
3. เด็กมีปัญหาในการถ่ายโยงความรู้ การจัดกิจกรรมจึงต้องเป็นในลักษณะตรงไปตรงมา
4. เด็กมีปัญหาในการเรียนสิ่งที่เป็นามธรรม การจัดกิจกรรมจึงต้องเน้นสิ่งที่เป็รูปธรรม ใช้สื่อที่มีสีสััน ให้เด็กเรียนรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสหลายๆ อย่าง โดยการปฏิบัติจริงให้มากและสม่ำเสมอ
5. เด็กมีความสามารถจำกัด การจัดกิจกรรมจึงต้องใช้ภาษาง่ายๆ สั้นๆ และควรมีจำนวนนักเรียนในชั้นน้อยกว่าปกติ

เนื่องจากพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตเป็นหนึ่งในเรื่องของจริยธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาได้ตามหลักทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาและทางจริยธรรมของเพียเจต์ และยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กปัญญาอ่อนที่แสดงให้เห็นว่าเด็กปัญญาอ่อนมีรูปแบบพัฒนาการทางสติปัญญาและการใช้เหตุผลทางจริยธรรมเช่นเดียวกับเด็กปกติ แต่ช้ากว่า (เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์, 2536) เด็กปัญญาอ่อนในระดับประถมปลาย จะมีอายุสมองต่ำกว่าอายุจริงมากกว่า 5 ปี (ศรียานิยมธรรม, 2542) ดังนั้นเด็กปัญญาอ่อนกลุ่มที่ผู้วิจัยต้องการทำการศึกษาซึ่งมีอายุจริงตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป จึงมีอายุสมองตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป อนุมานได้ว่ามีความสามารถใกล้เคียงกับเด็กปกติในระดับชั้นอนุบาล ซึ่งเป็นระดับที่สร้างเสริมให้มีการพัฒนาจริยธรรมโดยอาศัยทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมได้ เด็กปัญญาอ่อนกลุ่มนี้จะอยู่ในชั้นปฏิบัติตามคำสั่ง (2-8 ปี) ตามทฤษฎีพัฒนาการทาง

จริยธรรมของเพียเจท์ หรือระดับก่อนกฎเกณฑ์ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (2-10 ปี) ดังนั้นการฝึกอบรมจริยธรรมในเด็กช่วงนี้จึงควรมุ่งหมายเพื่อการเตรียมความพร้อมของเด็ก เท่านั้น เช่น การฝึกให้เด็กคุ้นเคยกับเรื่องราวทางจริยธรรมที่ง่าย ๆ การจัดให้มีการเล่นเกมที่แสดงถึงจริยธรรมบางประการ เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีระเบียบวินัย ความเมตตากรุณา เป็นต้น (Kay 1970 อ้างในดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม, 2520) และจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศไทยผู้วิจัยพบว่ายังไม่มีผู้ทำวิจัยในลักษณะนี้มาก่อน ด้วยเหตุผลที่ได้จากการศึกษารังนี้ก็จะเป็นแนวทางในการศึกษาและนำไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนการสอนสำหรับเด็กปัญญาอ่อนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เปรียบเทียบการพัฒนาพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตของเด็กปัญญาอ่อนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังได้รับ โปรแกรมการจัดประสบการณ์ตรงที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

คำนิยามเชิงปฏิบัติการที่ใช้ในการวิจัย

1. พฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การที่เด็กแสดงออกต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความรู้สึกต้องการทำให้ถูกต้องและตรงต่อความเป็นจริง โดยเด็กจะแสดงพฤติกรรมที่ซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งในการวิจัยนี้หมายถึง การหยิบของผู้อื่นต้องขออนุญาต และการไม่พูดโกหก

- การหยิบของผู้อื่นต้องขออนุญาต

หมายถึง การที่เด็กหยิบของผู้อื่นได้โดยขออนุญาตหรือขอยืมก่อน ซึ่งสามารถสังเกตพฤติกรรมการหยิบของผู้อื่นต้องขออนุญาตหรือขอยืมได้โดยผู้วิจัยจัดสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งให้เด็กต้องแสดงพฤติกรรมขอยืมก่อนที่จะหยิบของผู้อื่นหรือไม่ขอยืมก่อนที่จะหยิบของผู้อื่นในทางใดทางหนึ่ง

- การไม่พูดโกหก

หมายถึง การที่เด็กพูดตรงกับพฤติกรรมที่ตนเองปฏิบัติในการทำกิจกรรมแต่ละสถานการณ์ ซึ่งสามารถสังเกตพฤติกรรมการไม่พูดโกหกได้โดยผู้วิจัยจัดสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งให้เด็กต้องแสดงพฤติกรรมพูดโกหกหรือไม่

พุดโกหกในทางใดทางหนึ่ง

2. เด็กปัญญาอ่อน หมายถึง เด็กปัญญาอ่อน ระดับเรียนได้ตามการระบุของโรงเรียน กาวิละอนุกุล อายุ 11 ปีขึ้นไป ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ภาคการเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 โรงเรียนกาวิละอนุกุล จังหวัดเชียงใหม่

3. การจัดประสบการณ์ตรง หมายถึง การจัดสถานการณ์หรือกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตให้เด็กต้องแสดงพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต คือ การหยิบของผู้อื่นต้องขออนุญาต และการไม่พุดโกหก ทั้งหมด 6 กิจกรรม กิจกรรมละ 5 ครั้ง โดยจะจัดกิจกรรมให้กับเด็ก สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 1 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที รวม 30 ครั้ง เป็นเวลาทั้งหมด 6 สัปดาห์

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา เป็นเด็กปัญญาอ่อน ระดับเรียนได้ตามการระบุของโรงเรียนกาวิละอนุกุล อายุ 11 ปีขึ้นไป ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ภาคการเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 โรงเรียนกาวิละอนุกุล จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดกองการศึกษาเพื่อคนพิการ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นเด็กปัญญาอ่อน ระดับเรียนได้ตามการระบุของโรงเรียนกาวิละอนุกุล อายุ 11 ปีขึ้นไป ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ภาคการเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 โรงเรียนกาวิละอนุกุล จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 20 คน